

Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Διάλεξις ὑπὸ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΜΩΡΕΤΗ

Ἀρχιτέκτονος

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Καθὼς ἀρχίζω νὰ μιλῶ αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην μιᾶς δικαιολογίας. Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ δικαιολογηθῆ ἡ παρεμβολὴ τοῦ τόσον εἰδικοῦ θέματός μου στὴν σειρά αὐτὴ τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Τουριστικοῦ Δωδεκαήμερου, διότι, πραγματικά, τὸ θέμα μου φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως πολὺ εἰδικό. Ἀλλὰ θὰ δεχθῆτε ὅτι ἡ **προβολὴ τοῦ τουρισμοῦ μας** **στὶς ἐκθέσεις τοῦ Ἐξωτερικοῦ** εἶναι μεγίστης σημασίας ἂν μάθετε ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ περίπτερα **στὶς Διεθνεῖς Ἐκθέσεις** τὰ ἐπισκέπτονται κάθε χρόνον 10 ἑκατομύρια ἀνεπτυγμένοι καὶ φιλοπερίεργοι ἄνθρωποι.

Κάθε περίπτερό μας, πού ἔχει ἐπιφάνεια 150—400 τετραγωνικὰ μέτρα, εἶναι ἓνα κομμάτι τῆς Ἑλλάδος πού ταξιδεύει πρὸς τοὺς τουρίστες του (διότι τουρισμὸ κάνουν οἱ ἐπισκέπται του), καὶ ὅλα μαζὶ τὰ ἑλληνικὰ περίπτερα δέχονται κάθε χρόνον πολλὰς φορὰς περισσότερους ἐπισκέπτες ἀπὸ ὅλους ὄσους ταξιδεύουν γιὰ τουρισμὸ σ' ὀλόκληρη τὴν Εὐρώπην.

Ἔτσι γίνεται ἀντιληπτὸ πόσο μεγάλη σημασία ἔχει ἡ προβολὴ τοῦ τουρισμοῦ μας εἰς τὰ περίπτερα τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὁποῖα εἶναι δυναμικὰ προγεφυρώματα προπαγάνδας καὶ διαφήμισης.

* *

Οἱ λεπτομέρειες, τὰ ὀργανωτικὰ προβλήματα καὶ ἡ σημασία τῶν Ἐκθέσεων δὲν εἶναι εὐρύτερα γνωστά. Διὰ τοῦτο, παρ' ὅλον ὅτι τὸ σημερινὸ μας θέμα εἶναι συγκεκριμένο καὶ περιορίζεται εἰς τοὺς τρόπους προβολῆς τοῦ τουρισμοῦ μας διὰ μέσον τῶν Ἑλληνικῶν περιπτέρων **στὶς ἐκθέσεις τοῦ Ἐξωτερικοῦ**, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ τὸ ἀπομονώσουμε ἀπὸ τὸ γενικότερον θέμα τῶν Ἐκθέσεων, διότι αὐτὲς δημιουργοῦν τίς εὐκαιρίας, τίς προϋποθέσεις καὶ τὰ πλαίσια τῶν ἑλληνικῶν ἐμφανίσεων εἰς τὸ ἔξωτερικὸν καὶ προσφέρουν εἰς τὰ περίπτερα μας τοὺς ἐπισκέπτες των.

Νομίζω, λοιπόν, ὅτι θὰ εἶναι χρήσιμη μία γενικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τὸ θέμα, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ βοηθήσει καὶ τὸ γεγονός ὅτι οἱ περισσότεροι ἔχουν ἐπισκεφθῆ διεθνεῖς ἐκθέσεις στὸ Ἐξωτερικὸ ἢ τὴ δική μας τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ εἰδικώτερα ἔχουν πάρει μιὰ ἰδέα τῆς συμμετοχῆς σ' αὐτὰς τῶν ξένων κρατῶν μὲ τὴν ὀργάνωσιν τῶν Ἐθνικῶν τους περιπτέρων.

* *

Οἱ Ἐκθέσεις εἶναι οἱ μάχες τῆς Εἰρήνης. Σ' αὐτὰς ἀναμετροῦνται οἱ δυνάμεις τοῦ οικονομικοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ σ' αὐτὰς πάλι γίνεται ὁ

ἀπολογισμὸς τῆς συμβολῆς τῶν ἀπροσώπων δυνάμεων τῆς παραγωγῆς εἰς τὴν οικονομικὴν εὐημερίαν καὶ εἰς τὴν ἀνοδο τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς ζωῆς τῶν λαῶν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκθέσεων ποὺ ὀργανώνονται σ' ὅλο τὸν κόσμον αὐξάνει συνεχῶς ἀπὸ χρόνον σὲ χρόνον.

Κάθε κράτος καὶ κάθε μεγάλη πόλη φιλοδοξεῖ νὰ ἔχει τὴ δική της ἔκθεση, πρῶτα ἀπ' ὅλα γιατί κάθε ἔκθεση δίνει ἐργασία σὲ τόσο πολλοὺς

Τμήμα τῆς προσόψεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Περιπτέρου Μιλάνου 1955

ἀνθρώπους τοῦ τόπου καὶ φέρνει τόσο πολλοὺς ξένους, ὥστε καμιά ἄλλη κοινωνικὴ ἐκδήλωση δὲν ἀφήνει σὲ τόσο σύντομο διάστημα τόσο μεγάλα οικονομικὰ ὠφελήματα.

Ποιὸ ὅμως εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ θεσμοῦ τῶν ἐκθέσεων;

Ἐπάρχει καὶ σήμερον σ' ὅλες τὶς κοινωνίες, ὅπως ὑπῆρχε πάντοτε, ἓνα πρόβλημα μόρφωσης.

Δὲν ἐννοῶ τὸ πρόβλημα τῆς ἐκπαίδευσης, ἀλλὰ τῆς μόρφωσης τοῦ μέσου ἀνθρώπου, τῆς ἐμπράγματης μόρφωσης, ποὺ τοῦ ἀνοίγει τοὺς ὄριζοντες καὶ τὸν κάνει ἱκανὸ νὰ παρακολουθεῖ τὴν ἐποχὴ του.

Ἐπειδὴ ζοῦμε στὸν αἰῶνα ποὺ ἡ ἀνάπτυξη τῶν κατακτήσεων τοῦ ἀνθρώπου γίνεται μὲ τόσο τεράστια βήματα, αἱ ἐκθέσεις βοηθοῦν στὴν πρόσκτηση τῆς ἱκανότητος γιὰ τὸν κατατοπισμὸ στὸν αἰῶνα μας.

Παρουσιάζουν χειροπιαστὰ τὰ θέματά τους καὶ συμπληρῶνουν

μ' έντυπωσιακὸ τρόπο τὴ μόρφωση τοῦ μέσου ἀνθρώπου ποὺ παίρνει συναίσθηση τῆς ἐποχῆς του μέσα ἀπὸ τὸ πρῖσμα τῆς δικῆς του χώρας καὶ τῶν ξένων κρατῶν.

Οἱ ἐκθέσεις ἔχουν τὸ μεγάλο πλεονέκτημα ὅτι, καθὼς βασίζονται πάνω στὴ σκηνοθετικὴ τέχνη, μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, μὲ τὶς φωτογραφίες, τὶς στατιστικὰς καὶ τὰ αὐτούσια ἐκθέματα, μὲ τὴ δημιουργία μιᾶς εὐραστικῆς δικῆς τῶν ἀτμόσφαιρας, τραβοῦνε στὴν περιοχὴ τους μεγάλες μάζες κόσμου καὶ κάνουν κατανοητὰ τὰ θέματά τους σ' ὅλους τοὺς ἐπισκέπτες των, ἀκόμα καὶ σ' ὄσους διαθέτουν ἐλάχιστες προϋποθέσεις πνευματικῆς καλλιέργειας καὶ μόρφωσης, διότι οἱ ἐκθέσεις νομίζει κανεὶς ὅτι ἔγιναν γιὰ ν' ἀνταποκρίνονται στὴν παιδικὴ διανοητικότητά μὲ τὰ σπουδαιότερα καὶ πρὸ δύσκολα προβλήματα τῆς σύγχρονης ζωῆς.

Καὶ ἀκριβῶς γι' αὐτὸ τὸ λόγο, γιὰ τὴν εὐκολία μὲ τὴν ὁποίαν γίνεται ἀφομοιώσιμη ἢ διδασκαλία τους, βλέπουμε νὰ περνοῦν τὶς πύλες κάθε Ἐκθεσης στὸ διάστημα τῶν 15 ἡμερῶν τῆς πρόσκαιρης ζωῆς της, ἔως 5 ἑκατομμύρια ἄνθρωποι κάθε χώρας, τάξης καὶ ἡλικίας.

Αὐτοὶ οἱ ἀριθμοὶ ἀναφέρονται στὶς ἐμπορικὰς λεγόμενες ἐκθέσεις (Faires) καὶ εἶναι πολὺ μεγαλύτεροι γιὰ τὶς Γενικὰς Παγκόσμιες Ἐκθέσεις (Expositions).

Οἱ Γενικὰς Παγκόσμιες Ἐκθέσεις γίνονται σὲ ἀραιὰ καὶ ἀκανόνιστα χρονικὰ διαστήματα καὶ σὲ διαφορετικὴ κάθε φορὰ πόλη, διαρκοῦν 5-7 μῆνες καὶ εἶναι τεράστιοι ἀπολογισμοὶ τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος. Στέκονται σὰν χιλιμετρικοὶ δεῖκτες στὴν ἀνοδικὴ πορεία τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἡ ἱστορία του ἀρχίζει ἀπ' τὶς τοιχογραφίες τῶν σπηλαίων τῆς Δορδόνης καὶ ἔφτασε, τουλάχιστον μέχρι σήμερα, στὴ διάσπαση τοῦ ἀτόμου.

Οἱ Ἐμπορικὰς Ἐκθέσεις (Faires) ἐπαναλαμβάνονται κάθε χρόνο, τὴν ἴδια ἐποχὴ, στὴν ἴδια πόλη, διαρκοῦν 5-20 ἡμέρες, συνήθως 2 ἑβδομάδες, καὶ ἔχουν περισσότερο πρακτικὸ καὶ ἐμπορικὸ χαρακτήρα, χωρὶς ὅμως ν' ἀμελεῖται καὶ ἡ ἐπίδειξη τῆς ἐτήσιας ἐξέλιξης τοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ ἔμμεσα ξεπροβάλλει ἀπ' τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας.

Τέτοιες ἐμπορικὰς ἐκθέσεις γίνονται σ' ὅλα τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης, στὶς χώρες τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, στὶς Ἰνδίες, στὴν Ἀμερικὴ (Βόρειο καὶ Κεντρικὴ), στὶς Φιλιππίνες, στὴ Ν. Ἀφρικὴ, καὶ εἶναι, ἄλλες λιγότερο καὶ ἄλλες περισσότερο, πανηγυρικὰς, σὰν τὴ δική μας Διεθνῆ Ἐκθεση Θεσσαλονίκης.

Στὴν Εὐρώπη μόνον ὁργανώνονται κάθε χρόνο 80 περίπου ἐμπορικὰς ἐκθέσεις, σὲ ἰσάριθμες μεγάλες πόλεις, καὶ οἱ ἐκθέσεις αὐτὲς ἐπαναλαμβάνονται ἀπὸ πολλὰ χρόνια. Οἱ σημαντικότερες ἐκθέσεις τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης συνεχίζουν τὴν ἱστορία τους ἀπὸ τὸν Μεσαίωνα.

Ἡ Ἐκθεση τῶν Παρισίων ἔχει ἱστορία 52 ἐτῶν. Ἡ δική μας τῆς Θεσσαλονίκης, ποὺ εἶναι ἀπ' τὶς σχετικῶς νεώτερες, ἔχει μὲν ζωὴ 30 ἐτῶν

ἀλλὰ ἐλειτούργησε 20 μόνο φθινόπωρα, λόγω τῆς δεκάχρονης διακοπῆς τῆς με τὸν πόλεμο καὶ τὴν κατοχῆ.

Ὅλες αὐτὲς οἱ ἐκθέσεις γίνονται σὲ μόνιμες ἐγκαταστάσεις ποὺ βελτιώνονται καὶ συμπληρώνονται ἀδιάκοπα χρόνο με τὸ χρόνο.

Τὸ 80% περίπου τοῦ χώρου καὶ τῶν ἐκθεμάτων καταλαμβάνονται ἀπὸ τὰ περίπτερα τῶν ἐκθετῶν ἐσωτερικοῦ, τῶν μεγάλων ἐταιριῶν καὶ τῶν συνεταιρισμῶν τῆς χώρας ποὺ ὀργανώνει τὴν ἐκθεση.

Τὸ ὑπόλοιπον ὅμως 20 ο)ο καλύπτεται ἀπὸ τὴ συμμετοχὴ τῶν ξένων κρατῶν, τὰ ὁποῖα κτίζουν ἐκεῖ σὲ παραχωρούμενα οἰκόπεδα, ἢ διαρρυθμίζουν σὲ στεγασμένους χώρους τὰ ἐθνικά τους περίπτερα. Ἡ συμμετοχὴ τῶν ξένων κρατῶν ἀξιολογεῖ τὴ διεθνῆ σημασία κάθε ἐκθεσης.

Στὸ Παρίσι, τὸ Μιλάνο καὶ τίς ἄλλες μεγάλες ἐκθέσεις τῆς Εὐρώπης παίρνουν μέρος κάθε χρόνο 25—40 ξένα κράτη. Στὴ Θεσσαλονίκη, κατὰ τὴ 19ην περίοδό τῆς (1954), ὀργανώθηκαν περίπτερα 12 ξένων κρατῶν.

Οἱ ἐκθέσεις αὐτὲς δημιουργοῦν μιὰ τεράστια συρροὴ καὶ κίνηση ἐπισκεπτῶν στὶς πόλεις ὅπου ὀργανώνονται.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὑπάρχουν πόλεις, ὅπως ἡ Θεσσαλονίκη, τὸ Μπάρνι, τὸ Ζάγκρεμπ, ἡ Τερζέστη, ἡ Σμύρνη, ἡ Λυὸν καὶ τόσες ἄλλες, ποὺ οἱ ἐκθέσεις των παίρνουν μέγιστο ρόλο στὴν οἰκονομικὴ τους ζωὴ.

Ἀκόμα καὶ στὸ Σικάγο με τὰ 4 ἑκατομμύρια τοῦ πληθυσμοῦ του ἡ ἐκθεση τοῦ 1950 ἔγινε γιὰ νὰ τονώσει τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς πόλης, δημιουργώντας τὴν τεράστια κίνηση κεφαλαίων ποὺ εἶναι ἡ χαρακτηριστικὴ οἰκονομικὴ ὠφέλεια κάθε πόλης ἀπὸ τὴν ἐκθεσή τῆς.

*
* *

Βασικὸς σκοπὸς αὐτῶν τῶν ἐμπορικῶν ἐκθέσεων εἶναι, καθὼς καὶ ὁ τίτλος των τὸ δηλώνει, ἡ ἐμπορικὴ ἀνάπτυξη, ἡ διαφήμιση τῶν προϊόντων τῶν ἐκθετῶν, ἰδιωτῶν ἢ ξένων κρατῶν, ἡ διείσδυσή των σὲ νέες ἀγορὰς καὶ ἡ ἄνοδος τοῦ δείκτου τῶν ἐξαγωγῶν.

Μαζὶ ὅμως με τοὺς ἐμπόρους, ποὺ τὸ ἐνδιαφέρον τους εἶναι καθαρὰ ἐπαγγελματικὸ, παρασύρονται ἀτελεύτητα πλήθη κόσμου κάθε ἐπαγγέλματος ποὺ πηγαίνουν στὶς ἐκθέσεις ἀπὸ περιέργεια, ἐλκυσόμενα ἀπὸ τὴ μαγεῖα των καὶ τὴν πανηγυρικὴ τους ἀτμόσφαιρα, γιὰ νὰ κάνουν ἀνέξοδα μέσα σὲ λίγες ὥρες τὸν γύρο τῆς χώρας των, περνώντας μέσα ἀπ' τὰ δικὰ τους περίπτερα, ἀλλὰ καὶ τὸν γύρο τοῦ κόσμου, περνώντας ἀπ' τὰ περίπτερα τῶν ξένων κρατῶν. Ἐκεῖ θὰ πληροφορηθοῦν σὲ τί νεώτερα ἐπιτεύγματα ἔφθασε ἡ τεχνικὴ τῆς παραγωγῆς, τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο. Ἀλλὰ, ταυτόχρονα, θὰ γνωρίζουν τίς ξένες χώρες ποὺ ἦρθαν στὴν ἐκθεση καὶ τοὺς λαοὺς των. Καὶ ἡ γνωριμία αὐτὴ θὰ εἶναι ζωντανή.

Διότι σχεδὸν πάντοτε τὰ ἐπίσημα περίπτερα τῶν ξένων κρατῶν δὲν εἶναι ἀποκλειστικῶς ἐμπορικά.

Πάντοτε εἰς τὰ περίπτερα αὐτὰ ὑπάρχει καὶ μιὰ ἄλλη πλευρὰ τῆς

ἐθνικῆς των ὑπόστασης, πού εὐρίσκεται διάχυτη μέσα στήν ἀτμόσφαιρα καί τή διαρρῦθμισή των.

Σέ κάθε, ἕκθεση παράλληλα μέ τήν ἐμπορική σκοπιμότητά της, ἐπιδιώκεται ἀπό κάθε ξένο κράτος πού ὀργανώνει ἐκεῖ τὸ περίπτερο του, μαζί μέ τήν τόνωση τοῦ ἐθνικοῦ γοήτρου, καί ἡ προβολή ἐνὸς ἄλλου οὐσιώδους τομέως τῆς ἐθνικῆς καί οἰκονομικῆς του ζωῆς, ἐνὸς τοιέως πού μπορεῖ νά εἶναι κάθε φορά καί γιά κάθε κράτος διαφορετικός. Γιά τήν Ἑλλάδα, σέ ὅλα της τὰ περίπτερα, προβάλλεται πάντοτε ὁ ἴδιος βασικός τομεύς, παραγωγικός, ἐκπολιτιστικός καί πνευματικός, πού δὲν μπορεῖ νά εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν **Τουρισμό μας**.

Ἄξιοποίηση αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ συνδυασμοῦ τῆς ἐμπορικῆς καί τῆς ἐθνικῆς προβολῆς προσπαθοῦμε νά ἐπιτύχουμε πάντοτε εἰς τὰ ἐλληνικά περίπτερα πού τὰ ὀργανώνουμε εἰς τὸ ἐξωτερικόν, μέ τὸν ἰδιαιτέρο τονισμό τοῦ τουρισμοῦ μας, πού καθῶς ἔγινε πλέον ἀπὸ ὅλους παραδεκτό, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα ἠθικά ὠφελήματά του, εἶναι ἕνας κλάδος τοῦ ἐξαγωγικοῦ μας ἐμπορίου μέ τήν σημαντικὴν ὑπὲρ αὐτοῦ διαφορά, ὅτι τὰ προϊόντα καταναλλασκονται στὸν τόπο τῆς παραγωγῆς των.

*
* *

Μπορεῖ νά γνωρίσει κανεὶς μιὰ ξένη χώρα διαβάζοντας μόνο βιβλία γι' αὐτήν ; Ἀναμφισβήτητα ναί. Ἄλλ' ἂν ἐξαιρέσουμε τὸ πραγματικὸ ταξίδι στήν ξένη χώρα, πού εἶναι κάτι χειροπιαστό, ὅλοι οἱ ἄλλοι τρόποι γιά νά τήν γνωρίσουμε χωρὶς νά μετακινήθοῦμε ἀπὸ τήν πόλη μας ἔχουν μέ τήν ἕκθεση τὴν ἴδια σχέση, πού ἔχει τὸ διάβασμα ἐνὸς θεατρικοῦ ἔργου μέ τὴν πραγματικὴ του διδασκαλία πάνω στὴ σκηνή.

Γιατί, πραγματικά, μιὰ ἀκίνητοποιημένη θεατρικὴ παράσταση εἶναι ἡ ἕκθεση, μέ ἠθοποιούς τὰ ἐκθέματα καί μέ θεατὲς τοὺς ἐπισκέπτες της, πού περιφέρονται στὴ σκηνή, ἀνάμεσα στοὺς πρωταγωνιστὲς καί στὰ σκηνικά καί κάνουν τὴν κριτικὴ των τὴν ἴδια ὥρα πού δέχονται τὶς ἐντυπώσεις των.

Ἡ Ἑλλάς, τόσο προπολεμικῶς, ὅσο καί μετὰ τὸ 1952, πέρνει μέρος κάθε χρόνο σὲ 6—8 Διεθνεῖς ἐκθέσεις μέ τὴν ὀργάνωση αὐτοτελῶν περιπτέρων ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐμπορίου, καί σὲ 2—3 μέ ὀργάνωση ἀπὸ τὰ Ἐμπορικὰ μας Ἐπιμελητήρια ἢ ἀπὸ ἄλλους Ὄργανισμούς.

Χαρακτηριστικὰ ἀναφέρω τὴν Ἑλληνικὴν συμμετοχὴ σὲ 10 Ἐκθέσεις τοῦ 1954.

Μέ τὴ φροντίδα τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου : Μιλάνο—Παρίσι—Σμύρνη—Φραγκφούρτη—Ζάγκρεμπ—Δαμασκός.

Μέ τὴ φροντίδα τῶν Ἐμπορικῶν Ἐπιμελητηρίων καί Συνδέσμων : Κύπρος—Παναμαῦς—Παλέρμο καί Σὰν Πάολο τῆς Βραζιλίας.

Οἱ ἐτήσιοι ἐπισκέπτες τῶν περιπτέρων μας ὑπολογίζονται σὲ 10-12 ἑκατ. σ' ὅλες αὐτὲς τὶς ἐκθέσεις.

Μιὰ ἐλληνικὴ ἕκθεση στὸ ἐξωτερικὸ πρέπει νά προσφέρει στὸν ἐπισκέπτη της, μέ εὐχάριστο, ἐπαγωγὸ καί ἀνάγλυφο τρόπο καί μέ σύστη-

μα, με ἀκρίβεια και ἀπλοποίηση, ὕλικό ἔτοιμο γιὰ εὐκόλη κατανόηση.

Ἐνα ὕλικό, πού ἡ συγκέντρωση, ἡ κατάταξη και ἡ ζύμωσή του, μέχρι νὰ γίνει ὠφέλιμη γνώση, ἀπαιτεῖ πολλές φορές μιὰ μακροχρόνια κι ἐπίμονη ἐργασία—ἔρευνες, μελέτες και ξεδιάλεγμα—πού δὲν μπο-

Ἡ εἴσοδος τοῦ περιπτέρου μας στὴν Ἐκθεση Μιλάνου 1955

ρεῖ νὰ κάνει ὁ μέσος ἄνθρωπος, ὁ ξένος ἐπισκέπτης τοῦ περιπτέρου μας, ἀπὸ ἔλλειψη στοιχείων και ἀκόμα γιατί δὲν ἔχει κεντριστεῖ ἀπὸ κάποια προηγούμενη αἰτία τὸ ἐνδιαφέρον του εἰδικὰ γιὰ τὴν Ἑλλάδα περισσότερο ἀπ' ὅ,τι εἶναι ἀνεπτυγμένο γιὰ ὅλες τὶς ἄλλες ξένες χῶρες.

Μὲ τὴν παρουσίαση Ἑλληνικῶν ἐκθέσεων στὸ ἐξωτερικὸ διαφωτίζεται τὸ παγκόσμιο κοινὸ πάνω στὴν Ἑλληνικὴ πραγματικότητα.

Προβάλλεται στὸ προσκήνιο καί, χωρὶς τὰ μειονεκτήματα τῆς ἀφη-

ρημένης διαφήμισης, γίνεται γνωστό τὸ αὐτούσιο θέμα γιὰ τὸ ὁποῖο ζητοῦμε τὸ διεθνὲς ἐνδιαφέρον. Περισσότερο ἀπὸ κάθε διπλωματικὴ ἢ ἄλλην ἐπίσημη ἀντιπροσώπηση τῆς Ἑλλάδος, οἱ Ἑλληνικὲς ἐκθέσεις στὸ ἐξωτερικὸ ἀπευθύνονται κατ' εὐθεΐαν στὶς μεγάλες μάζες τοῦ ξένου λαοῦ καὶ ἔτσι τὰ περίπτερά μας στὸ ἐξωτερικὸ εἶναι ὁ καλύτερος καὶ ζωντανότερος τρόπος ἐπαφῆς καὶ γνωριμίας τῶν ξένων μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Σὲ χώρες μὲ παθητικὸ ἐμπορικὸ ἰσοζύγιο, ὅπως ἡ Ἑλλάδα, ὁ τουρισμὸς μπορεῖ νὰ γίνῃ ὁ μοχλὸς ἀνατροπῆς αὐτῆς τῆς παθητικότητας.

Καὶ οἱ ἐκθέσεις, μὲ τὴ θεατρικὴ τους ὕψη, εἶναι τὸ πῶς ζωντανὸ μέσο γιὰ νὰ μεταδώσουμε στοὺς ξένους τὴν ἐπιθυμία τοῦ ταξιδιοῦ στὴν Ἑλλάδα.

Προπολεμικὰ τουλάχιστον, ὅσοι ἀπ' τοὺς ξένους δὲν ἔτυχε νὰ ἔχουν κάποιο εἰδικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐγγώριζαν τὴν πατρίδα μας μόνο ἀπ' ὀρισμένες σελίδες τῆς σχολικῆς τῶν ἱστορίας.

Τώρα μεταπολεμικὰ, περισσότεροι ἄνθρωποι ἔμαθαν κάτι περισσότερο γιὰ τὴν Ἑλλάδα, γιὰτὶ ἀυξήθηκε ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ποὺ ταξιδεύουν καὶ γράφονται πολὺ περισσότερα, πρὸ πάντων γιὰ τὴ σύγχρονη ζωὴ μας.

Μὲ τὶς Ἑλληνικὲς ἐκθέσεις στὸ ἐξωτερικὸ παρουσιάζονται μοναδικὲς εὐκαιρίες γιὰ νὰ ὑπομνησθοῦν ὀρισμένα κεφάλαια τῆς ἱστορίας καὶ νὰ διαφημισθοῦν τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, παράλληλα μὲ τὴ σημερινὴ ἐθνικὴ μας ζωὴ, τὴ λαϊκὴ μας τέχνη, τ' ἀκρογιάλια, τὰ βουνὰ καὶ τὶς λουτροπόλεις μας, ἐνῶ, ταυτόχρονα, ἡ ἐπίδειξη τῶν μεγάλων δημόσιων ἔργων, τῆς ναυτιλίας, τῆς παραγωγῆς, τῆς κρατικῆς μας ὀργάνωσης διαφωτίζει καὶ πείθει ὅτι ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἓνα σύγχρονο, ζωντανὸ καὶ πολιτισμένο κράτος.

ἌΟλα σχεδὸν τὰ ξένα κράτη στὰ περίπτερά των ἀφιερώνουν ἓνα μεγάλο τμῆμα γιὰ τὴν τουριστικὴ τους διαφήμιση.

Στὰ γαλλικὰ περίπτερα ὑπάρχουν πάντοτε ἐκθέματα τῆς γαλλικῆς μόδας. Μεγάλες φωτογραφίες τῶν γοτθικῶν ναῶν τῆς, ἀεροπορικῆς φωτογραφίας τῆς Ἐtoile, τοῦ Πύργου τοῦ Eiffel, καὶ τῶν chateaux τῆς Loire. Φωτογραφίες ἀπ' τὶς ἑλληνο - γαλατο - ρωμαϊκῆς ἀρχαιότητες τῆς Προβηγκίας.

Καὶ ὅλ' αὐτὰ μέσα σ' ἓνα γενικὸ διακοσμητικὸ πλαίσιο, ποὺ ἐκδηλώνει τὸ πνεῦμα τῆς Γαλλικῆς ζωγραφικῆς, ἀπὸ τὸν Φραγκονὰρ καὶ τὸν Γκωγκὲν μέχρι τὸν πῶς τολμηρὸ ὑπερρεαλισμὸ.

Στὰ ἰταλικὰ περίπτερα ὑπάρχουν πάντοτε φωτογραφίες ἀπὸ τὰ ἔργα τέχνης τῶν πῶς φημισμένων μουσείων τῆς. Οἱ ἀρχαιότητες τῆς Ρώμης καθὼς καὶ τῆς Σικελίας δὲν λείπουν ποτέ.

Παλάτια τῆς Φλωρεντίας, κανάλια τῆς Βενετίας καὶ ὁ Πάπας ποὺ εὐλογεῖ μὴ ἀνθρωποθάλασσα ἀπ' τὸν ἐξώστη τοῦ Ἁγίου Πέτρου συμπληρώνουν τὸ τουριστικὸ κάλεσμα τῶν ξένων πρὸς τὴν Ἰταλίαν.

Οἱ Ἑλβετοὶ στὰ περίπτερά τους δὲν προβάλλουν τώρα, ὅπως ἄλλοτε, μόνο τὶς Ἄλπεις. Ἐγινε πῶς τὸ θέμα αὐτὸ τόσο παγκόσμια γνωστὸ, ὥστε γιὰ ν' ἀνανεωθοῦν φέρνουν στὸ προσκήνιο τὶς πόλεις των.

Στόν ἐσωτερικὸ διάκοσμο ἐνὸς ἀπ' τὰ τελευταῖα τοὺς περίπτερα ἔκαναν μιὰ πλήρη ἀναπαράσταση τῆς κεντρικῆς πλατείας τῆς Βέρνης, μὲ πολὺ γούστο γιατί τὴν ἐξετέλεσαν σὰν ἓνα πελώριο γραμμικὸ σκίτσο ποὺ τῆ θέσῃ τῆς γραμμῆς ἀντικατέστησε μαῦρο σύρμα τοποθετημένο σ' ἀπόσταση ἀπὸ τὸν τοῖχο.

Τὸ Μονακὸ σὲ μιὰ πελώρια κυκλικὴ τοιχογραφία ἀναπαριστάνει μὲ ζωηρὰ χρώματα καὶ μὲ χουμοριστικὸ τρόπο τὴν κοσμικὴ ζωὴ στὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ τὰ ξενοδοχεῖα τοῦ Πριγκηπάτου.

Ἡ Γερμανία ἐκθέτει μεγάλες φωτογραφίες ἀπ' τὶς μεσαιωνικὲς τῆς πόλεις, τὸ σπίτι τοῦ Μπετόβεν στὴν Βοππ καὶ τοῦ Γκαῖτε στὴν Φραγκ-

Τὸ γραφεῖο τουριστικῶν πληροφοριῶν

φούρτη, τὰ χειμερινὰ σπὸρ στὸ Μέλανα Δρυμὸ καὶ τὰ ἔργα τέχνης τοῦ μουσείου τοῦ Μονάχου.

Ἡ Γιουγκοσλαβία ξετυλίγει φωτογραφικὰ τὴν ἀκτὴ τῆς Δαλματίας, μὲ ἰδιαίτερη προβολὴ τοῦ Dubrovnik, σὲ συνδυασμὸ πάντοτε μὲ καλοδιαλεγμένα ἐκθέματα λαϊκῆς τέχνης.

Οἱ Ἀμερικανοί, ὅταν συμμετέχουν στὶς Ἐκθέσεις, προτιμοῦν τὸν κληματογράφο.

Μπροστὰ σ' ἓνα κατάπληκτο κοινὸ παρουσίασαν πέρυσι στὴ Δαμασκὸ, μὲ τὸ «Σινέραμα», ἓνα ἀεροπορικὸ ταξίδι πάνω ἀπὸ τὴν χώρα τοὺς καὶ θαλάσσια σπὸρ στὴ Φλωρίδα.

Τίποτε πιὸ θαυμαρικὸ, πιὸ πειστικὸ καὶ πιὸ ἐλκυστικὸ δὲν μπορεῖ

νά φανταστῆ κανεὶς στὴν ἐποχὴ μας ἀπὸ μιὰ τέτοια κινηματογραφικὴ προβολὴ τοῦ τουρισμοῦ μιᾶς χώρας.

Στὶς Ἐκθέσεις πού ὀργανώνεται τὸ Ὑπουργεῖον Ἐμπορίου γίνεται, ἀπ' τὸ ἐπιστημονικὸ τεχνικὸ προσωπικὸ του, μιὰ πλήρης καὶ ολοκληρωτικὴ μελέτη τοῦ τρόπου τῆς τεχνικῆς ὀργάνωσης καὶ τῆς μορφῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ περιπτέρου. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ εἰσέρχεται ὁ παράγων τοῦ τουρισμοῦ στὴ μελέτη αὐτή, ἀλλὰ καὶ στὶς ἄλλες Ἐκθέσεις, πού ὀργανώνονται ἀπὸ τὰ Ἐπιμελητήρια καὶ τοὺς Συνδέσμους καὶ πού σκοπὸς των εἶναι καθαρὰ καὶ ἀποκλειστικὰ ἐμπορικὸς, ἀπὸ τὰ πρῶτα πράγματα πού φροντίζουν νὰ συγκεντρώσουν οἱ ὀργανωτῆς των εἶναι οἱ τουριστικὲς φωτογραφίες.

Τὰ μέσαι πού διαθέτομεν γιὰ τὴν προβολὴ τοῦ τουρισμοῦ· στὶς ἐκθέσεις εἶναι ἡ ἀρχιτεκτονικὴ σύνθεση τοῦ περιπτέρου, οἱ ζωγραφικὲς καὶ διακοσμητικὲς συνθέσεις μὲ θέματα ἀπὸ τὴν ἀρχαία, τὴ βυζαντινὴ καὶ τὴ σύγχρονη ζωὴ καὶ λαϊκὴ τέχνη, οἱ μεγάλες φωτογραφικὲς μενεθύνσεις, ἡ γλυπτικὴ καὶ ἀνάγλυφη σύνθεση, οἱ παραστατικοὶ χάρτες, οἱ στατιστικοὶ πίνακες, τὰ διοράματα, τὰ φωτιστικὰ ἐμφέ, οἱ μακέτες, τὰ αὐτούσια ἐκθέματα, τὰ ὁποῖα, γιὰ νὰ ἔχουν περιφρότερες ζωντάνια, μποροῦν νὰ ἐκτεθοῦν μὲ ἓνα σύστημα κίνησής των, οἱ κινηματογραφικὲς προβολές, προβολές φωτεινῶν εἰκόνων, οἱ ἐπιγραφές, ἡ μετάδοση Ἑλληνικῆς μουσικῆς καὶ οἱ ὁμιλίαι πάνω σὲ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος Ἑλληνικὰ θέματα.

Ὁ τεχνικὸς πού θὰ συνθέσει τὴν ἐκθεση θὰ πρέπει, ἐκτὸς ἀπ' τὸ ταλάντο τοῦ ἀρχιτέκτονα νὰ συγκεντρώνει καὶ τὰ ταλέντα τοῦ σκηνοθέτη καὶ τοῦ δημοσιογράφου.

Τὸ πρῶτο θὰ τὸν βοηθήσει νὰ συνθέσει καὶ νὰ κατασκευάσει ἐγκαίρως τὸ περίπτερο. Τὰ δύο ἄλλα, νὰ συνθέσει μὲ αἰσθητικὸ τρόπο τὸ περιεχόμενό του (ἐκθέματα) καὶ νὰ αἰσθανθεῖ τὸ δημόσιο αἰσθημα τοῦ τόπου γιὰ ν' ἀνταποκριθεῖ μ' ἐπιτυχία εἰς αὐτό.

Τὸ ἔργον τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν Ἐκθέσεων δὲν εἶναι ἔργον ὀρθόδοξης ἀρχιτεκτονικῆς ἢ ὁποῖα ἐξυπηρετεῖ λειτουργικὲς βιοτικὲς ἀνάγκες, ἀλλὰ, πάνω ἀπὸ κάθε τέτοια σκοπιμότητα, ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι ἔργον τολμηρῆς καὶ πρωτοποριακῆς ἀρχιτεκτονικῆς, εἰς τὴν ὁποῖαν πρωτεύοντα ρόλο παίζει ἡ φαντασία καὶ ἡ ἐντύπωση.

Τὰ ὕλικα μπορεῖ νὰ εἶναι φθηνὰ ἀλλὰ πρέπει νὰ δίνουν αἰσθητικὰ ἀποτελέσματα καὶ τὴν ἐντύπωση τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐγένειας τῆς ὕλης.

Πουθενὰ ἄλλου δὲν ἔχει τόσο μεγάλη ἐφαρμογὴ τὸ «τὸ φιλοκαλοῦμεν μετ' εὐτελείας» τοῦ Περικλέους, ὅσο στὶς Ἐκθέσεις.

Ὁ ἀρχιτέκτων πρέπει νὰ ἔχει ἐφευρετικὸτητα καὶ προσαρμοστικὸτητα καὶ νὰ γνωρίζει ὅλα τὰ ὕλικα καὶ ὅλες τὰς ιδιότητες τῶν ὕλικῶν πού εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀγοράν.

Ἡ ἐκθεση πρέπει νὰ ζεῖ μὲ τὴ φαντασία της καὶ νὰ ἐκδηλώνει τὴ μαγεία της

Πρέπει τὸ κάθε Ἑλληνικὸ περίπτερο, στὸ σύνολο καὶ στὶς λεπτομέρειές του, νὰ ἀποσπᾷ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἐπισκέπτη καὶ νὰ τοῦ δη-

μιουργεί τὴ διάθεση νὰ ὀμιλήσει γιὰ ὅ,τι εἶδε καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησή του.

* *

Οἱ ἐκθέσεις γενικῶς δημιουργοῦν μιὰ ἀρχιτεκτονική, στὴν ὁποία ὀργιάζει ὁ μοντερνισμὸς καὶ ἡ τολμηρὴ φαντασία τῆς σύνθεσης: Χαρακτηριστικότερα παραδείγματα ἀρχιτεκτονικῶν ἔργων τὰ ὁποῖα ἔμειναν κλασσικὰ σὰν κτιριακὲς μορφές εἶναι τὸ Κρουστάλλινον Ἀνάκτορο τοῦ Λονδίνου (Ἐκθεσις 1851) ὁ πύργος τοῦ Ἄιφελ, (Παγκόσμιος Ἐκθεσις Παρισίων 1889) τὸ Τράϊλον τῆς Νέας Ὑόρκης (1939) καὶ τὰ περίτετρα Μοντεκατίνι καὶ Breda τῆς ἐκθέσεως τοῦ Μιλάνου.

Μέσα στὸ περιβάλλον αὐτό, γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε τὴν τουριστικὴ προβολὴ τῆς Ἑλλάδος, χρησιμοποιοῦμε στὰ περίτετρα μας ἀρχιτεκτονικὲς μορφές καὶ στοιχεῖα παρμένα ἀπὸ τὴν ἀρχαία καὶ τὴ λαϊκὴ μας τέχνη, καὶ αὐτὸ ὄχι γιατί οἱ Ἕλληνες ἀρχιτέκτονες ἀποφεύγουν νὰ εἶναι μοντέρνοι ἀλλὰ διότι ἀναζητοῦμε καὶ προσπαθοῦμε νὰ ἐκμεταλλευοῦμαστε τὰ σημεῖα τῆς πνευματικῆς ἐπαφῆς τῶν ξένων μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Τὸ γενικὸ πνεῦμα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς διακόσμησης τῶν περιπτέρων πρέπει νὰ εἶναι τουριστικὸ, καὶ αὐτὴ ἡ προσπάθεια ἐκδηλώνεται μέσα σ' ἓνα παιγνίδισμα τῆς σύνθεσης ὅπου, μέσα στοὺς σύγχρονους τρόπους κατασκευῆς καὶ μέσα στὴ λεγόμενη μοντέρνα γραμμὴ, ἀναμιγνύονται μορφές καὶ μοτίβα τῶν κλασσικῶν μας ρυθμῶν στὶς αὐστηρὲς τῶν ἀναλογίαις, ὅπως στὶς προσόψεις τῶν περιπτέρων μας Μιλάνου καὶ Παρισίων, 1953, ὅπου ὁ δωρικὸς κίον στὸ ἓνα καὶ ὁ ἰωνικὸς εἰς τὸ ἄλλο ἔχουν τὶς αὐστηρὲς κλασσικὲς ἀναλογίας.

Ἄλλοτε πάλι χρησιμοποιοῦνται ἀρχαῖα στοιχεῖα καὶ μοτίβα τῆς λαϊκῆς τέχνης, στυλιζαρισμένα καὶ μὲ τέτοια ἀφαίρεση, ὥστε νὰ μοιάζουν ταυτόχρονα κλασσικὰ, ἐνῶ εἶναι μοντέρνα, καὶ στὶς ἀναλογίαις καὶ στὴ κατασκευὴ καὶ στὴ μεταξὺ τῶν σύνδεση καὶ σύνθεση.

(Νέα Ὑόρκη 1939, Μασσαλία 1953, Φραγκφούρτη 1954, Σμύρνη 1953, Μιλάνο 1954, Παρίσι 1954, Παλέρμο 1954).

Αὐτὰ ὅσον ἀφορᾷ τὶς προσόψεις τῶν περιπτέρων μας.

* *

Στὶς ἐσωτερικὲς αἴθουσες, τὰ μέσα τὰ ὁποῖα διαθέτουμε γιὰ τὴν τουριστικὴ προβολὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰς ἐκθέσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

Μεγάλοι χάρτες, πάνω στοὺς ὁποίους ἔχουν ἀποδοθεῖ μὲ ζωγραφικὲς μινιατοῦρες ὅλα τὰ τουριστικὰ δεδομένα τῆς Ἑλλάδος, ἀποτελοῦν πάντοτε ἓνα μόνιμο στοιχεῖο διακόσμησης τοῦ περιπτέρου μας καὶ ἐνδιαφέροντος τοῦ ἐπισκέπτου.

Στατιστικοὶ πίνακες δείχνουν τὴν αὔξηση τῆς τουριστικῆς κίνησης στὸν τόπο μας. Φυσικὰ οἱ ἀπόλυτοι ἀριθμοὶ τῶν ξένων πού ἔρχονται στὴν Ἑλλάδα εἶναι ἀκόμη ἐλάχιστοι, σὲ σύγκριση μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν ξένων πού κάνουν τουρισμὸ στὶς ἄλλες χώρες τῆς Εὐρώπης.

Ἄλλ' αὐτὸ πού ἔχει σημασία εἶναι ἡ στατιστικὴ ἀλήθεια ὅτι ἀδιάκοπα αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν.

Μεγάλες φωτογραφικὲς συνθέσεις, μὲ μεγενθύσεις τουριστικῶν φωτογραφιῶν πάνω σὲ ζελατίνα, φωτισμένες ἀπὸ ἐσωτερικὲς ἀφανεῖς πηγὲς μὲ τὸν κατάλληλο τρόπο ὥστε νὰ πέρνουν λαμπρότητα καὶ πλαστικότητα, ἐδέσποζαν στὰ περίπτερα Μπάρι καὶ Ζάγκρεμπ 1952, Μιλάνου 1954 καὶ 1955, καὶ Φραγκφούρτης 1954 - 55.

Κινηματογραφικὲς προβολές, σὲ εἰδικὴ ὀθόνη μέσ' ἀπὸ σκοτεινὸ θάλαμο, ἐγχρωμῶν τουριστικῶν φωτογραφιῶν τῆς Ἑλλάδος, πού διαλέχτηκαν ἀπὸ τίς συλλογὲς τῶν μελῶν τῆς Ἑλλ. Φωτογραφικῆς Ἑταιρίας, ἐγκατεστάθηκαν στὰ περίπτερα Παρισίων καὶ Φραγκφούρτης 1954 καὶ συνεκέντρωσαν μεγάλο ἀριθμὸ θεατῶν.

Χρόνο μὲ τὸ χρόνο οἱ ἐγχρωμες φωτογραφίες κατακτοῦν περισσότερο τίς ἐκθέσεις, γιατί τώρα ἡ τεχνικὴ τους ἔχει τελειοποιηθεῖ τόσον ὥστε οἱ φωτογραφίες αὐτές, μὲ τὴν κατάλληλη προσβολή τους στὴν ὀθόνη, δίνουν τοὺς καλύτερους καὶ πειστικότερους πίνακες ἀρχαιολογικῶν καὶ τουριστικῶν τοπίων.

Τὰ «διοράματα» δίνουν μὲ κατάλληλα «ντεκουπαρισμένες» φωτογραφίες καὶ μὲ ζωγραφικὲς συμπληρώσεις τὴν αἴσθησι τῶν τριῶν διαστάσεων, σὲ μικρὲς «ἐν ἔσοχῃ» σκηνές, στίς ὁποῖες ὁ μυστικὸς φωτισμὸς στίς πρέπουσες ἀποχρώσεις καὶ ἐντάσεις αἰσθητοποιεῖ τὴν ἀπόστασι μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐπιπέδων καὶ προσθέτει τὴν ἀτμόσφαιρα πού τὰ ἐνώνει σ' ἓνα σκηνικὸ σύνολο.

Τὰ καλύτερα θέματα πού ἐδοκιμάστηκαν μέχρι τώρα γιὰ ἓνα τέτοιο ἀνάγλυφο παρουσίασμα εἶναι ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰκόνες ἀπ' τὰ νησιά μας, μὲ ἰδιαίτερη προσβολή, γιὰ τὴν χαρακτηριστικὴ ἀρχιτεκτονικὴ τους, τῆς Μυκόνου καὶ τῆς Ὑδρας.

Στὰ περίπτερά μας τὴν τουριστικὴ διαφήμιση ἐνισχύουν καὶ συμπληρώνουν ἀκόμη καὶ τὰ ἐξῆς αὐτοῦσιά ἐκθέματα: Δεῖγματα ἀπ' ὅλα τὰ ἑλληνικὰ μάρμαρα· εἶδη λαϊκῆς τέχνης: κιλίμια, ὑφαντά, βελόντζες, κοσμήματα· εἶδη ἐσωτερικῆς διακόσμησης: κεντήματα, σταμπάτα, γιάλινα βάζα, ἀγγειοπλαστικά, τάπητες, ἀσημικά.

Ὁραῖες καὶ σημαντικὲς ἑλληνικὲς ἐκδόσεις (βιβλία, λιθογραφήματα, βαθυτυπίες, ἀφφισες) ἐκτίθενται σὲ ἰδιαίτερο τμήμα, σὲ ὁποῖον μάλιστα ἐπιδιώκουμε πάντοτε καὶ τὴν ὀργάνωσιν μιᾶς προθήκης, ὅπου συγκεντρώνονται οἱ παλαιότερες καὶ νεώτερες πιδ ἀξιόλογες ἐκδόσεις γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἢ γενικώτερα πάνω στὰ ἑλληνικὰ θέματα, βιβλία φιλοσοφικά, ἱστορικά, ἀρχαιολογικά ἢ νεωτέρων ἐρευνῶν πού γράφτηκαν ἀπὸ ξένους καὶ τυπώθηκαν στὴν χώρα τῆς Ἑκθέσεως.

Σὲ πολλὲς ἐκθέσεις μέσα σὲ εἰδικὲς βιτρίνες ἐκτίθενται κοῦκλες μὲ ἐθνικὰ κοστούμια.

Εἶναι ἀξιοπρόσεχτο πόσο τὰ κοστούμια αὐτὰ συγκεντρώνουν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐπισκεπτῶν (Ν. Ὑόρκη 1939, Παρίσι 1954), γιατί παντοῦ ἡ μελέτη τῶν θεωρεῖται σὰν μιὰ βασικὴ πηγὴ αἰσθητικῆς καλλιέργειας.

Πολύ συμβάλλουν στην καλύτερη παρουσίασή τους οι περιφημες συλλογές αὐθεντικῶν ἐθνικῶν ἐνδυμασιῶν τοῦ συλλόγου «Ἑλληνική Λαϊκή Τέχνη», τοῦ σωματείου «Μακεδονική Γωνιά» καί τὰ σχέδια τῶν εἰδικῶν ἐκδόσεων τοῦ Μουσείου Μπενάκη καί τῆς κ. Ἀθηνᾶς Ταρσούλη.

Ἡ Ἑλλάδα εἶναι γνωστή σ' ὅλο τὸν κόσμον σὰν πατρίδα τῆς τέχνης. Γι' αὐτό, ὅπου τὸ περιβάλλον καί ὁ χῶρος τὸ ἐπιτρέπουν, προσπαθοῦμε πάντοτε νὰ παρουσιάσουμε δείγματα τῆς σύγχρονης καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, ὅπως στήν Παγκόσμια Ἐκθεση τῆς Νέας Ὑόρκης, ὅπου εἶχαν ἐκτεθεῖ ἔργα τῶν ζωγράφων Παρθένη, Θωμοπούλου, Βικάντου, Ἀργυροῦ, τοῦ γλύπτη Γιαννούλη Χαλεπᾶ καί τοῦ χαράκτη Κεφαλληνοῦ, τὰ ὁποῖα εἰδικὰ γι' αὐτό τὸν σκοπὸν ἀπεστάλησαν μαζὺ μὲ τὰ ἄλλα ἐκθέματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Περιπτέρου ἀπὸ τὰς Ἀθήνας.

Στὸ ἴδιο περίπτερο ἐποποθετήθηκαν στίς προβλεπόμενες θέσεις μεγάλες τοιχογραφίες πού εἰδικὰ παραγγέλθηκαν καί ἐκτελεστήκανε ἀπὸ τοὺς ζωγράφους Μιχ. Δόρις—Παπαγεωργίου, Γεώργιο Στέρη, Νίκο Ἐγγονόπουλο, Β. Σεμερσιδῆ, Ἑλ. Ζογγολοπούλου καί Πολυχρονιάδου.

Στὸ περίπτερο Παρισίων 1952, γιὰ τὴν ζωγραφικὴ καί τὴν πλαστικὴ του διακόσμηση συνεργάστηκαν οἱ Ἕλληνες καλλιτέχνες πού ἐργάζονται στὸ Παρίσι, Κουλεντιανός, Μολφέσης, Τούγιας, Βαλσάμης καί κυρία Περασάκη.

Στὴν πρόσοψη τοῦ περιπτέρου Μασσαλίας 1953, ἐποποθετήθηκε μιὰ μεγάλη τοιχογραφία πού ἐκτελέσθηκε σύμφωνα μὲ μακέτα τοῦ Σπύρου Βασιλείου, εἰδικὰ γιὰ τὴν περίσταση παραγγελεμένη στὸν ζωγράφο, μὲ θέμα τὸν ἐποικισμὸ τῆς Μασσαλίας ἀπ' τοὺς Φωκαεῖς.

Στὴν κατασκευὴ τοῦ περιπτέρου Παρισίων 1954 συνεργάστηκαν ἀκόμη ὁ γλύπτης Ἀθαν. Ἀπάρτης καί ὁ εἰδικὸς καλλιτέχνης τῶν ἐκθέσεων Θάνος Μακρῆς.

Τὴν πρόσοψη τοῦ Ἑλληνικοῦ Περιπτέρου στήν Παγκόσμια Ἐκθεση τῶν Παρισίων 1937 ἐκάλυπτε μιὰ μεγάλη τοιχογραφία τοῦ Παρθένη, καί ὁ Δημ. Γαλάνης, μέλος τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου, εἶναι πάντοτε ὁ πολῦτιμος καλλιτεχνικὸς σύμβουλος σὲ κάθε περίπτωσι πού ἐργαζόμαστε Ἐκθεσὴ μας στὸ Παρίσι ἀπὸ τὸ 1952 μέχρι σήμερα.

Σὲ δυὸ περιπτώσεις, στὰ περίπτερα τῆς Νέας Ὑόρκης 1939 καί τῆς Φραγκφούρτης 1952, ὁργανώθηκαν σὲ ἰδιαίτερα μῆματα καί ἐκθέσεις μὲ ἔργα διακεκριμένων ζωγράφων καί γλυπτῶν Ἑλλήνων καί ξένων πού ἐργάστηκαν στήν Ἑλλάδα καί πού συνεχίζουν τὴν καλλιτεχνικὴ τους σταδιοδρομία, μὲ ἐπιτυχία, στὸν τόπο πού γίνεται ἡ Ἐκθεση.

Ἔτσι στὴ Νέα Ὑόρκη ὁργανώθηκε ἡ αἴθουσα τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν πού ζοῦν καί κατακτοῦν φήμη στήν Ἀμερικὴ, μὲ ἔργα τῶν Πολυγνώτου Βαγῆ, Ι. Ξερόν, Ἡλ. Καβάκου, Σιδέρη, Γ. Στέρη, Κών-σταντ, Δάφνη κλπ. καί στὴ Φραγκφούρτη τὸ 1952 ὁργανώθηκε εἰδικὴ αἴθουσα μὲ ἔργα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τοῦ Γερμανοῦ ζωγράφου Ματτιέ.

Ἀλλὰ τὰ σημαντικότερα αὐτούσια ἐκθέματα μὲ μεγάλη τουριστικὴ ἀκτινοβολία εἶναι ἀναμφισβήτητα τὰ ἔργα τέχνης τῆς ἀρχαίας Ἑλλά-

δος. Τὸ ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν καὶ εἰδικὸν ἐργαστήριον τοῦ Μουσείου Λούβρου στὸ Παρίσι παράγουν ἐξαιρετικὰ καὶ πιστότατα ἀντιγραφα τῶν διασημοτέρων γλυπτικῶν ἔργων τῆς ἀρχαιότητος. Τέτοια ἀντιγραφα: κοῦροι, κόρες τῆς Ἀκροπόλεως, ἔφηβος Ἀντικηθύρων, Ζεὺς Κεραυνός, Ἐρμῆς Πραξιτέλους, κεφαλὴ Ὑγείας, Νίκη τῆς Σαμοθράκης, Ἀπόλλων ὁ λεγόμενος τοῦ Πιομπίνο κ. ἄ. χρησιμοποιοῦνται μὲ περίσκεψη εἰς τὰ περίπτερα, καὶ μόνον ἐφ' ὅσον διαμορφωθεῖ ἡ κατάλληλη θέσις διὰ τὴν ἀξιοπρεπή, μέσα σὲ μιὰν ἐμπορικὴν ἔκθεσιν, παρουσίασιν τοῦ ἀντιγράφου, πὺν εἶναι καὶ παραμένει πάντοτε σεβασμὸς ὅσο καὶ τὸ πρωτότυπον.

Ἐκεῖνα ὅμως τὰ ἐκθέματα τέχνης πὺν ἀποτελέσαν ἕνα ἀπὸ τὰ θέματα τοῦ μεγαλυτέρου ἐνδιαφέροντος τοῦ κοινοῦ στὴν Παγκόσμιαν Ἐκθεσιν τῆς Νέας Ὑόρκης 1939 ἦσαν τὰ 5 πρωτότυπα ἀρχαῖα ἀγάλματα πὺν γιὰ μοναδικὴν φορὰ καὶ δι' ἐντελῶς ἐξαιρετικὸν λόγον σταλθῆκαν ἐκεῖ καὶ ἐκόσμησαν τὸ Ἑλληνικὸν Περίπτερον.

Τὰ 5 αὐτὰ κομμάτια ἦσαν μία κόρη τῆς Ἀκροπόλεως, ἡ ὑπερφυσικὴ κεφαλὴ τοῦ Ἀνύτου, ἡ στήλη τῆς Ἀμφαρέτης, ἡ κεφαλὴ τῆς Ἀριάδνης καὶ ἡ χαλκίνη κεφαλὴ τῆς Βερενίκης. Ἐξ αἰτίας τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου καὶ γιὰ τοὺς κινδύνους πὺν παραμόνευαν στὸν Ἀτλαντικόν, τὰ ἀρχαῖα αὐτὰ ἀγάλματα δὲν γύρισαν στὴν Ἀθήνα μετὰ τὸ κλείσιμο τῆς Ἐκθεσης, ἀλλὰ ἔμειναν ἐπὶ μιὰ δεκαετία πολῦτιμοι φιλοξενούμενοι τοῦ Metropolitan Museum τῆς Ν. Ὑόρκης καὶ προπαγανδιστὰι τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας σὲ ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Β' Παγκόσμιου Πολέμου.

Τὸ 1948 πραγματοποιήθηκε ἡ ἐπιστροφή τους καὶ τῶρα βρίσκονται πάλιν στὸ ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν.

Τὴν τουριστικὴν καὶ πνευματικὴν ἔλξιν πὺν ἀσκοῦν τὰ πρωτότυπα ἔργα τέχνης ἐκμεταλλεύονται καὶ οἱ περισσότεροι ξένοι λαοὶ μὲ τὴν ὀργάνωσιν αὐτοτελῶν ἐκθέσεων ἔργων τέχνης, παλαιῶν καὶ συγχρόνων. (Ἐκθεσὶς Φλαμανδῶν καὶ Ἰταλῶν ζωγράφων τῆς Ἀναγενήσεως στὴν Ἀμερικὴν. Ἐκθεσὶς Μεξικανικῆς τέχνης στὸ Παρίσι, Ἐκθεσὶς ἀρχαιοτήτων καὶ λαϊκῆς τέχνης τῆς Γιουγκοσλαβίας στὸ Παρίσι κλπ.).

*
*
*

Ἐνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα μέσα γιὰ τὴν τουριστικὴν διαφήμισιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ περίπτερά μας εἶναι ἡ καλὴ καὶ ἀρτία **Ὁργάνωσις Γραφείου Τουριστικῶν Πληροφοριῶν**, πὺν ἐπιδιώκουμε σ' ὅλες τὰς ἐκθέσεις μας.

Εἰς τὰ γραφεῖα αὐτὰ δίδονται στοὺς ξένους κάθε εἶδους πληροφορίες γιὰ τὴν κίνησιν καὶ διαμονὴν τους στὴν Ἑλλάδα καὶ διανέμονται τουριστικὰ ἔντυπα μὲ τὰ ὁποῖα μᾶς ἐφοδιάζει ὁ Ὄργαν. Τουρισμοῦ, καθὼς καὶ εἰδικὸν ἔντυπο πὺν ἐκδίδεται ἀπ' τὸ Ὑπουργεῖον Ἐμπορίου.

Σὲ πολλὰς πόλεις μὲ ἀνεπτυγμένη τουριστικὴν κίνησιν πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως στὸ Παρίσι καὶ ἄλλοι, τὰ γραφεῖα αὐτὰ προσφέρουν τὴν ὑπηρεσίαν τῶν εἰδικῶν ὑπάλληλων τουριστικῶν πρακτορείων τοῦ τόπου,

πού δίνουν κάθε ταξιδιωτική πληροφορία στους πολυάριθμους ενδιαφερομένους. Πολύτιμος βοηθός για άντληση πληροφοριών είναι ο ειδικός φάκελλος με τον οποίο εφοδιάζει ο οργανισμός τουρισμού κάθε περίπτερό μας. Παράλληλα και κατά την διάρκεια των εκθέσεων εις πόλεις όπου υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες, Νέα Υόρκη, Σικάγο, Παρίσι, Φραγκφούρτη, Μασσαλία, Μιλάνο κλπ. οργανώνονται διαλέξεις και ραδιοφωνικές εκπομπές τουριστικού περιεχομένου για την Ελλάδα και δίδεται ευκαιρία για άρθρογραφία στις εφημερίδες του τόπου της Έκθεσης.

Τὰ δημοσιεύματα αυτά, ειδήσεις, χρονογραφήματα, τεχνοκριτικές, συνεντεύξεις, κάνουν την έμμεση διαφήμιση του τουρισμού μας πού είναι και η περισσότερον άποδοτική.

*
* *

Πριν τελειώσω την άποψή μου όμιλία για την *Τουριστική προβολή της Ελλάδος στις Έκθέσεις* θα ήθελα ιδιαίτερα να τονίσω την σημασία πού έχουν τα περίπτερά μας για τους ξενιτεμένους Έλληνες.

Έδω ή τουριστική προβολή είναι σαν ένα κάλεσμα της Πατρίδας. Αυτοί οι Έλληνες πού ζούν και προοδεύουν στην ξενιτιά έμειναν με το παράπονο των μικρών παιδιών πού τους έδωσαν κάποτε και τους πήραν ύστερα ένα παιγνίδι, την *Πατρίδα*. Το παιγνίδι αυτό δεν είναι πολυτελείας, αλλά είναι κάτι πού έχει δεθεί με την ψυχή και με τη φαντασία τους και τους γεμίζει όλόκληρη τη ζωή. Και τα παιδιά αυτά, μεγάλα πια παιδιά, οι μετανάστες, δεν το ξεχνούνε και δε βρίσκουν ήσυχία, γιατί τίποτα δε μπορεί να γεμίσει το κενό πού τους άφησε ή χαμένη στα μάκρη του χρόνου και της απόστασης Πατρίδα.

Έρχονται λοιπόν οι απόδημοι Έλληνες στα Έλληνικά περίπτερα και αισθάνονται σαν να ξαναβρίσκουν το πολυπόθητο παιγνίδι τους. Έρχονται με μιá βαθειά συγκίνηση να δούν εκεί Έλληνες, να μιλήσουν Έλληνικά και να δούν πάλι σε μικρογραφία τη μορφή της Ελλάδας, μέσ' από τις φωτογραφίες, τις κολώνες, την τέχνη και τα εκθέματα του περιπτέρου μας.

Είναι ή συγκίνηση των άπλων και πολυβασανισμένων αγωνιστών της ξενιτιάς, πού τρέφουν τ' όνειρο να πλουτίσουν για να γυρίσουν στην Πατρίδα, με την άκτινοβολία της επιτυχίας στο πρόσωπό τους, και να κεράσουν στην πλατεία του χωριού τους παλιούς των φίλους.

Σ' αυτούς τους ανθρώπους το Έλληνικό περίπτερο φέρνει πειδ κοντά τ' όνειρο του γυρισμού.

Μιά τεράστια δύναμη πού γρηγορεί μέσα τους ξυπνάει και γίνεται ένέργεια :

Είναι ή δύναμη των αποφάσεων για το πολυπόθητο ταξίδι της Ελλάδας πού δεν φαίνεται πια τόσο δύσκολο όσο την εποχή πού δεν πήγαινε προς αυτούς ή Ελλάδα.

Για τους ξενιτεμένους Έλληνες, τα περίπτερά μας είναι σαπίσματα για ένα συναγεμνó των ψυχών. Είναι συνήθως οι αυστηρότεροι

κριτές τους, αλλά και οι πιο ένθουσιώδεις συμπαραστάτες των. Πέρνουν μέρος σ' όλες τις σχετικές εκδηλώσεις και οργανώνουν με δική τους πρωτοβουλία λαϊκούς χορούς και παρελάσεις στις πόλεις όπου είναι πολυάνθρωπες οι παροικία μας. (Νέα Ύδρα 1939, Σικάγο 1950, Μασσαλία 1953).

* *

Με την οργάνωση ενός περιπτέρου μας σε μιὰ έκθεση του έξωτερικού ανοίγουμε ένα παράθυρο για να δειξουμε στους ξένους τὸν τόπο μας. Ἀπ' ὀλόκληρη τὴ ζωὴ μιᾶς πόλεως για τὴν ὁποίαν ἔχει κανεὶς πολὺ ἀκούσει, τί μπορεῖ νὰ δεῖ ἀπὸ ἓνα τῆς παράθυρο ;

Τὴν κίνηση τοῦ δρόμου, τίς προσόψεις τῶν ἀπέναντι σπιτιῶν, τὴ διπλανὴ πλατεία, τίς βιτρίνες τῶν ἀπέναντι καταστημάτων. Μπορεῖ νὰ πάρει μιὰ ἰδέα ἀπ' τὴν κίνηση, τὴ ζωὴ, τὴ δραστηριότητα τῆς πόλης αὐτῆς, ἀπ' τὸν τρόπο πὸν περπατοῦνε οἱ κάτοικοι τῆς κι ἀπ' τίς τοιχοκολλημένες διαφημίσεις τῆς.

Μοιάζουν οἱ ἐντυπώσεις τῶν ἐπισκεπτῶν τῶν περιπτέρων μας με τίς πρώτες ἐντυπώσεις τοῦ ἀνθρώπου πὸν ἔφτασε ἓνα βράδυ ἀργὰ σὲ μιὰν ἄγνωστη πόλη, ἀνοιξε τὸ παράθυρο τοῦ ξενοδοχείου του καὶ εἶδε τὰ ἀπέναντι μαγαζιά κλειστὰ ἀλλὰ με πάμφωτες τίς βιτρίνες των.

Ἀνάλογη με τίς πρώτες ἐντυπώσεις καὶ με ὅ,τι ἄκουσε κάποτε γι' αὐτὴ τὴν πόλη θὰ εἶναι ἡ ἀνυπομονησία του νὰ ξεμερώσει καὶ νὰ τὴ γνωρίσει καλύτερα.

Με τὸ παράθυρο τῆς Ἑλλάδας πὸν ἀνοίγουμε στοὺς ξένους στίς ἐκθέσεις γεννιέται μέσα τους ὁ πόθος τοῦ ταξειδιοῦ πρὸς αὐτήν.

Αὐτὴ τὴν ψυχολογία μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι δημιουργοῦν τὰ περιπερὰ μας στοὺς ἐπισκέπτες των καὶ πρέπει νὰ προσπαθοῦμε νὰ τὴν τονώσουμε.

Ἡ πρακτικὴ ἐκμετάλλευση τῆς ψυχολογίας αὐτῆς για τὴν αὔξηση τῆς τουριστικῆς μας κίνησης ἐκδηλώνεται στὰ τουριστικὰ ρεύματα τῶν ξένων πὸν ἔρχονται στὴν Ἑλλάδα, για τὴν δημιουργία τῶν ὁποίων ἔχουν ἤδη συμβάλει τὰ ἑλληνικὰ περιπερὰ τῶν ἐκθέσεων τοῦ ἔξωτερικοῦ.